

Stručni rad

UDK: 796:33

796:394.48

Datum primitka članka u uredništvo: 11. 10. 2023.

Datum slanja članka na recenziju: 8. 11. 2023.

Datum prihvatanja članka za objavu: 18. 12. 2023.

Izv. prof. dr. sc. Marija Beg

Karlo Bukovac, bacc. oec.

ANALIZA JAVNOG MNIJENJA O VELIKIM SPORTSKIM MANIFESTACIJAMA I NJIHOVU UTJECAJU NA GOSPODARSTVO

ANALYSIS OF PUBLIC OPINION ON MAJOR SPORTING EVENTS AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMY

SAŽETAK: U vremenu globalizacije sporta ekonomski značaj velikih i mega sportskih manifestacija sve je veći. Rad ima za cilj prikazati ekonomske aspekte industrije sporta i velikih sportskih manifestacija putem teoretskog okvira, ali i putem analize javnog mnijenja o velikim sportskim događanjima, gospodarskim aspektima koje generiraju te svim pogodnostima koje donosi održavanje neke velike manifestacije (npr. dojam da je Hrvatska poželjna turistička i sportska destinacija). U tu svrhu provelo se anketno istraživanje mišljenja javnosti o upoznatosti sa sportskim događajima, njihovu utjecaju na gospodarstvo, potrebi ulaganja države / lokalnih vlasti u sport, sportsku infrastrukturu i sportske manifestacije, a sve s fokusom na sportsku manifestaciju *WRC Croatia Rally 2022*. Naime, u sportskom, ali i ekonomskom smislu, utrka Svjetskog prvenstva u reliju koja se održava u Hrvatskoj najveći je sportski događaj od osamostaljenja Republike Hrvatske. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na to kako su stavovi o sportskim događajima te, konkretno, *WRC Croatia Rallyju* pozitivni. Hrvati rado posjećuju sportske manifestacije, smatraju da ih država i lokalne vlasti trebaju podupirati te da je njihov konačni ekonomski efekt pozitivan.

KLJUČNE RIJEČI: ekonomika sporta, velike sportske manifestacije, *WRC Croatia Rally*, javno mnijenje

JEL KLASIFIKACIJA: C83, L83, Z20

---

* Izv. prof. dr. sc. Marija Beg, izvanredna profesorica, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Trg J. F. Kennedyja 6, 10 000 Zagreb

** Karlo Bukovac, bacc. oec., student, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, I. G. Kovačića 3, 47 000 Karlovac

ABSTRACT: In the age of the globalization of sport, the economic significance of large and mega sporting events is increasing. The aim of the paper is to present the economic aspects of the sports industry and mega sports events through a theoretical framework, but also by analyzing the public opinion on mega sports events, the economic aspects they generate and all the benefits of hosting a mega event (e.g. the impression that Croatia is a desirable tourist destination and sports destination). To this end, a survey was conducted on the public's opinion on the awareness of sporting events, their impact on the economy, the need for state/municipal investment in sports, sports infrastructure and sporting events, with a focus on the WRC Croatia Rally 2022 sporting event. The World Rally Championship in Croatia is the biggest sporting event since the independence of the Republic of Croatia, not only from a sporting but also from an economic point of view. The results of the survey conducted show that attitudes towards sporting events and especially the WRC Croatia Rally are positive. Croatsians enjoy participating in sporting events, they believe that the state and local authorities should support them and that their economic effect is ultimately positive.

KEYWORDS: sports economics, major sports events, WRC Croatia Rally, public opinion

JEL CLASSIFICATION: C83, L83, Z20

---

1. UVOD

Vremena u kojima su sportska natjecanja služila isključivo u svrhu kompetitivnosti i isticanja nacionalnog ponosa prošla su, a sportske manifestacije postaju mnogo širi pojam od samog sportskog natjecanja. Tome je zaslužan strelovit rast industrije sporta koja velike sportske manifestacije pretvara u potpuno novo iskustvo za ljubitelje sporta u kojem, osim za vrijeme natjecanja, obožavatelji mogu uživati mjesecima prije i nakon natjecanja. Takav oblik sportskih manifestacija postao je izrazito privlačan velikim globalnim korporacijama kojima je stvar prestiža oglašavati se u sklopu takvih manifestacija, a nerijetko se i čitave države odlučuju za promociju i oglašavanje na sportskim manifestacijama pokušavajući poboljšati imidž države na globalnoj razini.

Promjene do kojih je doveo rast industrije sporta organizatorima pomažu pri generiranju većih prihoda, ali također zahtijevaju mnogo veće troškove zbog skupa pravila koje vlasnici prava na natjecanja očekuju od organizatora. Navedena problematika posebno dolazi do izražaja u državama nižeg dohotka i manjeg tržišta, gdje postoji nedostatak velikih sponzora koji bi podržali održavanje velikih sportskih manifestacija. Kao primjer takve države možemo navesti i Republiku Hrvatsku, u kojoj su organizatori sportskih manifestacija ovisni o financijskoj pomoći države. Upravo javno financiranje sporta, sportske infrastrukture i sportskih manifestacija tema je mnogih debata i često se postavlja pitanje treba li država financirati profesionalni sport i sportske manifestacije. S druge strane, u sportskim se krugovima ističe činjenica kako je Hrvatska pri samom dnu po ulaganjima u sport u odnosu na države Europske unije (Global, 2022). Usprkos tome, industrija sporta jedan je od brzo rastućih sektora gospodarstva Hrvatske i gospodarstvu je, prema riječima profesorice Sandre Damijan s Ekonomskog fakulteta u Ljubljani, koja je konkretne brojke izvukla iz Satelitskog računa sporta za Hrvatsku objavljenog od strane Hrvatskog olimpij-

skog odbora 2020. godine, doprinio 878 milijuna eura BDV-a, odnosno 1,39 milijardi eura ako uključimo neizravne učinke (Malus, 2023). Stoga se otvara pitanje je li industrija sporta i organizacija velikih sportskih manifestacija odlična prilika za poticaj gospodarskog rasta i razvoja Republike Hrvatske već sada prepoznatljive po sportu i sportskim uspjesima.

Predmet ovog rada jesu ekonomski aspekti i makroekonomska važnost sporta, odnosno velikih sportskih manifestacija posebno putem studije slučaja utrke Svjetskog prvenstva u reliju (engl. *World Rally Championship – WRC Croatia Rally 2022*) i njezina utjecaja na gospodarstvo Republike Hrvatske. Cilj rada jest ukazati na gospodarske aspekte velikih sportskih manifestacija i prikazati kompletne ekonomske učinke industrije sporta i velikih sportskih manifestacija, kao i sve pogodnosti koje donosi održavanje takve manifestacije (npr. dojam da je Hrvatska poželjna turistička i sportska destinacija). U tu svrhu provelo se anketno istraživanje mišljenja javnosti o ulaganjima države u sport, sportsku infrastrukturu i sportske manifestacije s fokusom na sportsku manifestaciju *WRC Croatia Rally 2022*.

Rad je strukturiran u pet cjelina. Nakon uvoda, obrađuje se područje ekonomike sporta kao makroekonomske discipline te Satelitski račun sporta. Slijedi teorijsko poglavlje o ekonomskom značaju i aspektima industrije sporta i sportskih manifestacija, s posebnim osvrtom na *WRC Croatia Rally 2022*, koji predstavlja najveću sportsku manifestaciju na području Hrvatske u 2022. godini. Četvrto poglavlje donosi rezultate istraživanja o javnom mišljenju o gospodarskom značaju velikih sportskih manifestacija za gospodarstvo Hrvatske, ulaganjima države u sport i sportsku infrastrukturu, pogledu javnosti na organizatore sportskih manifestacija i samoj manifestaciji *WRC Croatia Rally 2022*. Na samom kraju rada nalazi se zaključak koji objedinjuje sve spoznaje rada.

2. EKONOMIKA SPORTA

Sport ima dugu i bogatu povijest tijekom koje je postao neizostavan dio društva te sportska industrija kontinuirano raste i postaje sve važniji dio suvremenog društva i gospodarstva. Disciplina koja proučava gospodarski utjecaj aktivnosti povezanih sa sportom naziva se ekonomika sporta. Promjena percepcije sporta iz zabave i hobija u ozbiljnu industriju omogućuje značajan rast ekonomike sporta kojem svjedočimo posljednjih nekoliko desetljeća. Posljedično, sportske manifestacije postaju poželjan način promidžbe vodećih svjetskih brendova, pri čemu dolazi do rasta prihoda sportskih kolektiva od medijskih prava i oglašavanja, ali i drugih izvora prihoda, kao što su prodaja ulaznica ili opreme. Slijedom toga, države domaćini velikih i mega sportskih događaja svoju korist od održavanja više ne vide samo u jačanju imidža i prepoznatljivosti već i sklopu jačanja gospodarstva. Industrija sporta potiče razvoj turizma, zaposlenosti, životnog standarda lokalnog stanovništva i drugih srodnih grana gospodarstva, što čini sport i sportske manifestacije poželjnim i događanjima od nacionalnog značaja za njihove domaćine.

Međutim, prilikom istraživanja područja ekonomike sporta treba naglasiti kako sport u statističkom smislu ne čini zasebno područje prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) 2007., nego je dio područja R (Umjetnost, zabava i rekreacija) odjeljka 93 (Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti), odnosno nalazi se u skupini 93.1 (Sportske djelatnosti). S obzirom na teže dostupne podatke na toj razini nomenklature, često se nameće pitanje kako pravilno mjeriti ekonomski značaj sporta. Uz to, ekonomski utjecaj sporta

može biti izravan, neizravan i inducirani (Beech i Chadwick, 2004). Izravan utjecaj povezan je s izravnom potrošnjom posjetitelja sportske manifestacije i mjeri se u ukupnoj vrijednosti potrošnje posjetitelja. Neizravan utjecaj podrazumijevaju gospodarske učinke sportske manifestacije koji su nastali zbog održavanja sportske djelatnosti, a nisu usko vezani uz nju, već dolaze kao nuspojava održavanja sportske manifestacije (npr. turizam). Na kraju, inducirani utjecaj proizlazi iz povećanja kupovne moći stanovništva na lokaciji sportske djelatnosti uslijed potrošnje koja spada u izravne i neizravne ekonomske utjecaje i posebno je istaknut kod dobara i usluga koje proizvodi ili nudi lokalno stanovništvo.

Prekretnica u ekonomskom značaju sportskih događaja bile su Olimpijske igre održane u Los Angelesu 1984. godine. Naime, umjesto državne potpore, grad se oslanjao na privatne sponzore i marketinške partnere, što je rezultiralo s oko 225 milijuna dolara profita (Augustyn, 2023). Primjer promjena koje Olimpijske igre donose izvan sektora sporta jesu Olimpijske igre u Barceloni održane 1992. godine, koje su značajno utjecale na razvoj turizma i infrastrukture u Španjolskoj. Prema procjenama, olimpijski događaji i turizam zajedno su doprinijeli porastu bruto domaćeg proizvoda Španjolske za otprilike 1,8 % u godini igara (Piquemal, 2002). U posljednjih pedeset godina, razvoj sporta i ekonomike sporta doživio je svoju „renesansu“ zbog koje je započeo značajniji razvoj brojnih sportova i liga. Globalne korporacije postale su ključni sponzori i partneri u sportskim manifestacijama širom svijeta, a prihodi od sporta sve viši. Prema Gough (2023), vrijednost industrije sporta u 2022. godini bila je 486,61 milijardu američkih dolara, dok se za 2023. godinu predviđa rast od 5,25 % na 512,14 milijardi američkih dolara. Naravno, što je događaj veći, veći su i prihodi, ali ne smije se zaboraviti da prije prihoda postoje veliki izdaci na ulaganja koja si mogu priuštiti samo rijetki organizatori, te strogi zahtjevi koje nameću vlasnici licenci određene manifestacije. Iz tog razloga, mnogi gradovi i države odustaju od prijave za organizatore, a dokaz je i slučaj Los Angelesa, koji je bio jedini kandidat za Ljetne olimpijske igre 2028. godine. Rastom industrije sporta, promotivnih prilika i želja organizatora, budžeti velikih i mega sportskih natjecanja neprestano rastu i zato njihova organizacija u budućnosti preostaje jedino iznimno bogatim gradovima i državama s već izgrađenom infrastrukturom.

3. EKONOMSKI ZNAČAJ INDUSTRIJE SPORTA I SPORTSKIH MANIFESTACIJA U HRVATSKOJ

Sport igra veliku ulogu u kulturi i povijesti Republike Hrvatske, a kako bi se rasvijetlile činjenice u vezi s ekonomskim aspektima industrije sporta i važnostima za gospodarstvo, potrebno je napraviti detaljne analize. U EU-u se za tu potrebu koristi definicija sporta iz Vilnusa (Kleissner i sur., 2020) i usporedivi satelitski računi industrije sporta koji nacionalne *input-output* tablice proširuje dodatnim specifičnim podsekcijama za sport kojih ima ukupno 35. Satelitski računi omogućavaju usporedive međunarodne rezultate, međutim, problem satelitskog računa jest njegova starost jer se objavljuje u petogodišnjem razdoblju i uvijek za pet prethodnih godina. Posljednji satelitski račun tako je objavljen 2020. godine na temelju podataka iz 2015. godine. Prema podacima iz satelitskih računa, obujam koji obuhvaćaju djelatnosti izravno povezane sa sportom u Hrvatskoj 2015. godine iznosile su 878 milijuna eura ili 2,37 % bruto dodane vrijednosti (BDV) (Kleissner i sur., 2020). Isto tako, izravna zaposlenost u industriji sporta iznosila je 44 861 osobu ili 2,88 % ukupnog broja zaposlenih. Odnosno, svaka 35. zaposlena osoba u Hrvatskoj radi na poslu izravno povezanom

s industrijom sporta. Multiplikator sporta u Hrvatskoj iznosi 1,58, što znači da se na svaki euro u sportu stvori dodatnih 58 centi u opskrbenj mreži sportskog sektora. Kada sektoru sporta dodamo i njegove multiplikativne ili neizravne učinke, BDV povezan sa sportom iznosi 1,39 milijardi eura ili 3,75 % ukupnog BDV-a. U kontekstu zaposlenosti, to znači da je sport omogućio preko 67 tisuća radnih mjesta čineći 4,31 % ukupne zaposlenosti. Ovi podaci prikazuju da je svaki 27. euro hrvatskog proizvoda stvoren u sportu, odnosno da je svaka 24. osoba zaposlena izravno ili neizravno u sektoru sporta. To implicira kako je sport značajniji od prosječnog sektora za hrvatsko gospodarstvo te se investiranje u sport isplati.

Primjera velikih sportskih manifestacija na prostoru Republike Hrvatske jest mnogo, a jedno od značajnih velikih natjecanja jest Svjetsko prvenstvo u rukometu za muškarce održano 2009. godine. Ono je organizirano na temelju mješovitog financiranja, odnosno država ga je samo djelomično financirala i to putem izgradnje infrastrukture, dok su u troškovima sudjelovali i rukometni savez i sponzori (Bartoluci i Škorić, 2009). Pa iako se radi o velikim troškovima, ovim infrastrukturnim razvojem brojni klubovi dobili su dugoročno bolje uvjete za profesionalni, ali i rekreativni sport. Što se tiče ekonomske isplativosti, prema podacima koje iznose Čular i Grbić (2017), prihodi od prodanih ulaznica iznosili su 30 milijuna kuna, a prihod od prodaje televizijskih prava 7 milijuna kuna.

Drugi primjer značajne sportske manifestacije jest Svjetsko prvenstvo u reliju održano 2022. godine pod nazivom *Croatia Rally 2022*. To je jedno od natjecanja s najvećom globalnom pozornosti te je već 50 godina sinonim za iznimno zahtjevna automobilistička natjecanja. Hrvatska ima sve potrebne preduvjete za uspješne relije, geografski položaj u susjedstvu zemalja s dugačkom tradicijom automobilizma, prirodne ljepote te atraktivne i nepredvidljive dionice. Iako neposredno nakon ukidanja regulacija za prekogranična putovanja, prema studiji koju su proveli Kesar, Ferjanić Hodak i Roginić (2023) o socioekonomskom utjecaju *WRC Croatia Rallyja 2022* na prostor središnje Hrvatske, brzinske ispite gledalo je oko 310 000 gledatelja te se ukupni prihod hrvatskog turizma procjenjuje na preko 105 milijuna eura. Ukupna prosječna potrošnja gledatelja iznosila je 262,82 eura, od čega su nerezidenti trošili u prosjeku 370,85 eura, dok su lokalni stanovnici trošili 102,17 eura te je ukupna potrošnja gledatelja bila 46,8 milijuna eura. Ukratko, nalazi spomenute studije upućuju na visoko posječenu manifestaciju s globalnom medijskom izloženošću te snažnim ekonomskim učincima, što implicira njezinu ekonomsku održivost, društvenu prihvatljivost i poželjnost budućih reli-utrka u Hrvatskoj (Kesar, Ferjanić Hodak i Roginić, 2023).

4. ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA O GOSPODARSKOM ZNAČAJU VELIKIH SPORTSKIH MANIFESTACIJA U HRVATSKOJ

Sport i sportske manifestacije često se u istraživanjima spominju kao važan izvozni proizvod Republike Hrvatske, ali što o tome misle stanovnici Hrvatske, nije do sada intenzivnije istraživano. Ovo istraživanje nastoji saznati mišljenje ispitanika o sportu, njihovo zadovoljstvo ulaganjima u sportsku infrastrukturu, o mješovitom financiranju sportskih manifestacija i općenito mišljenje o sportskim manifestacijama i njihovu utjecaju na gospodarstvo. Kao ogledni primjer velike sportske manifestacije u istraživanju navodi se utrka *WRC Croatia Rally*.

4.1. Metodologija istraživanja

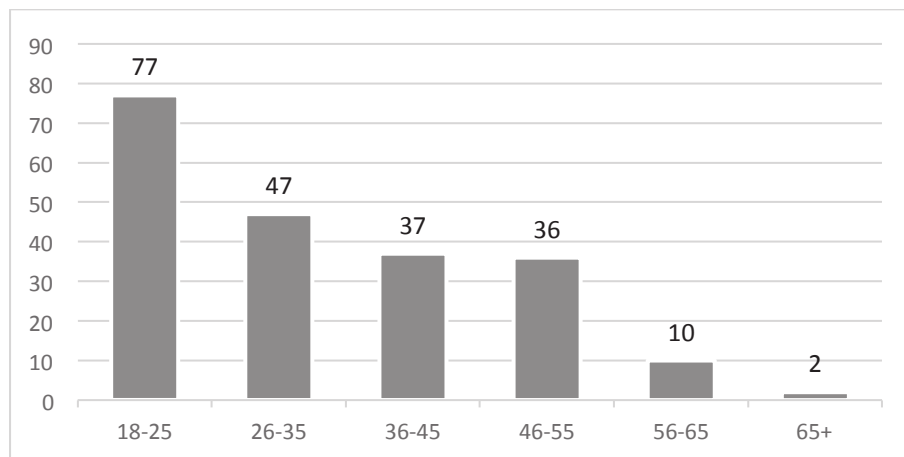
U svrhu istraživanja provedeno je internetsko anketno ispitivanje, dakle, u elektroničkoj formi s pomoću Googleova obrasca kao alata za izradu i provedbu ankete, bez pomoći anketara. Istraživanje je započelo 27. travnja i trajalo je do 28. kolovoza 2023. U četiri mjeseca koliko je trajalo prikupljanje podataka, upitnik je ispunilo 210 ispitanika koji su odgovarali na pitanja zatvorenog tipa. U prvom dijelu upitnika postavljena pitanja imala su cilj upoznavanja ispitanika, odnosno njihova spola, dobne skupine i razine završenog obrazovanja. Drugi dio istraživanja sastavljen je od 11 pitanja, odnosno teza i odnosio se na pitanja povezana s temom ekonomskih aspekata industrije sporta, ulaganja u sport i sportske manifestacije. U tom dijelu upitnika ispitanici su odgovorima vrednovali slaganje s postavljenim tezama Likertovom ljestvicom odgovorima od „U potpunosti se ne slažem“ do „U potpunosti se slažem“, odnosno ocjenama od 1 do 5.

4.2. Obilježja uzorka

U anketnom istraživanju u kojemu je sudjelovalo 210 ispitanika uzorak je činio gotovo jednak broj pripadnika oba spola. Ispitanika muškog spola bilo je 108, odnosno 51,4 %, dok je ispitanica ženskog spola bilo 102, odnosno 48,6 %. Najveći broj ispitanika anketnog upitnika, odnosno njih 36,7 % ili 77 ispitanika pripada dobnoj skupini između 18 i 25 godina, a iduću skupinu čine oni između 26 i 35 godina, kojih ima 22,4 %, odnosno 47 ispitanika (Grafikon 1.).

Prema razini završenog obrazovanja, 104 ispitanika ima završenu srednju školu, što čini gotovo 50 % ukupnog uzorka. Sljedeća najbrojnija skupina jesu ispitanici sa završenom visokom stručnom spremom, kojih je 68, odnosno 32,4 %. Zatim redom idu ispitanici sa završenom višom stručnom spremom 15,7 % (33 ispitanika), 1,5 % (tri ispitanika) ispitanika sa završenom osnovnom školom, te 1 %, odnosno dva ispitanika s doktoratom.

Grafikon 1. Dobna struktura ispitanika ankete

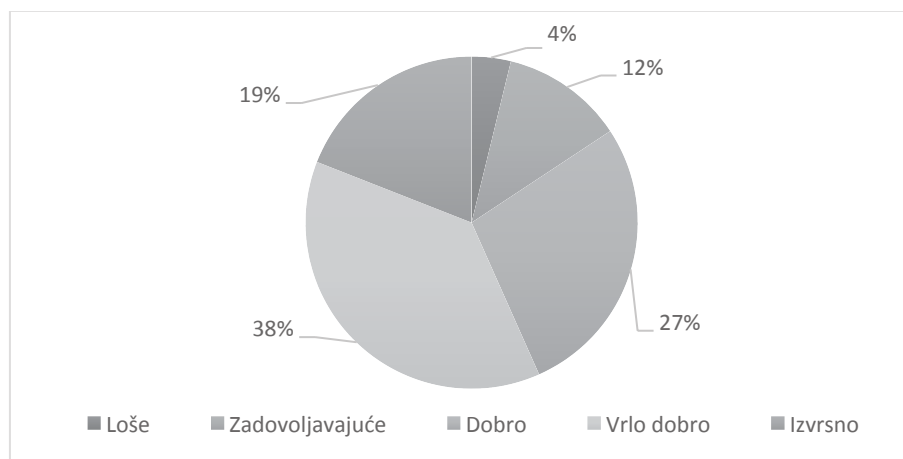

Izvor: izrada autora

4.3. Osvrt na rezultate istraživanja

Sljedeći dio anketnog upitnika započeo je pitanjem o upoznatosti ispitanika s održavanjem sportskih događaja u njihovu gradu i/ili državi. Gotovo 20 % ispitanika označilo je kako su izvrsno upoznati, dok je 65 % ispitanika vrlo dobro ili dobro upoznato s lokalnim ili državnim sportskim događanjima. S obzirom na izrazito mali broj onih koji smatraju da je njihova razina upoznatosti loša (tek 4 % ispitanika), možemo pretpostaviti da su ispitanici zainteresirani za sportska događanja. Budući da je Hrvatska poznata kao sportska nacija, s dozom opreza može se insinuirati i općenita zainteresiranost Hrvata za sport i sportska događanja.

Grafikon 2. Koliko ste upoznati s održavanjem sportskih događaja u Vašem gradu/državi

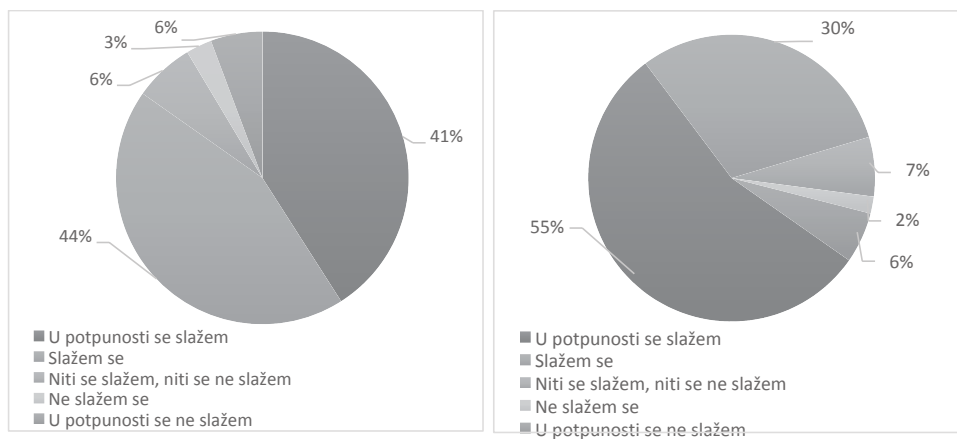

Izvor: izrada autora

Prilikom postavljanja sljedećih pitanja radi kvalitetnije analize odgovora korištena je Likertova ljestvica s brojevima 1 – 5 od potpunog neslaganja, do potpunog slaganja. Anкета ukazuje na to da je stav ispitanika jasan kada govorimo o makroekonomskom utjecaju sportskih manifestacija na gospodarstvo. Naime, čak 41 % ispitanika izjasnilo se kako se u potpunosti slaže, dok se dodatnih 44 % ispitanika izjasnilo da se slaže s navedenom tvrdnjom kako održavanje sportskih manifestacija ima pozitivan utjecaj na gospodarstvo. Analizirajući podatke, dolazimo do srednje vrijednosti od 4,11, a s obzirom na to da je srednja vrijednost veća od 3,5, ispitanici se slažu s tvrdnjom (Grafikon 3.a). Povezano s tim, 116 ispitanika, odnosno 55 % njih navelo je da se u potpunosti slažu s tvrdnjom kako država treba ulagati više novca u sportske objekte i infrastrukturu, a dodatnih 30 % slaže se s navedenom tvrdnjom (Grafikon 3.b). Dakle, čak 85 % ispitanika smatra da država treba više ulagati u sport. Tek 12 ispitanika u potpunosti se ne slaže s ovom tezom. Konačno, srednjom vrijednosti od visokih 4,34 da se uočiti želja za većim državnim ulaganjima u sportsku infrastrukturu, od koje koristi imaju profesionalci, ali i rekreativci.

Grafikon 3.

- a) Održavanje sportskih manifestacija ima pozitivan b) Država treba ulagati više novca u sportske objekte i
utjecaj na gospodarstvo infrastrukturu

Izvor: izrada autora

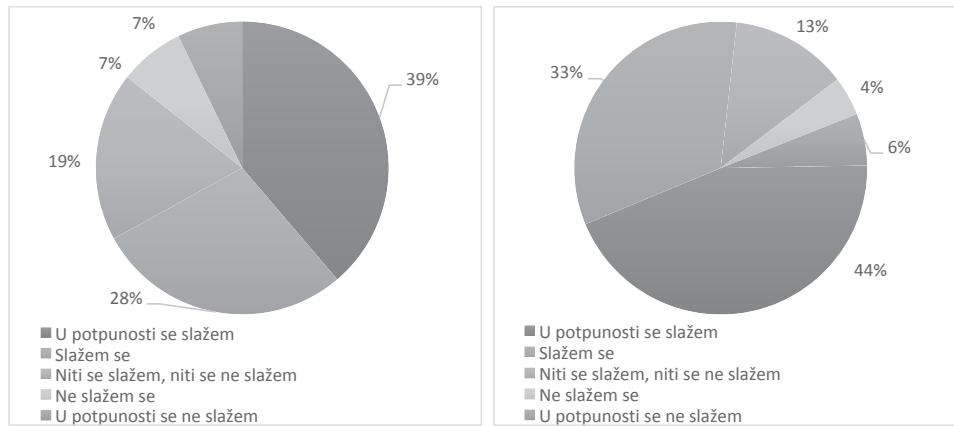
Ne samo da ispitanici smatraju da država treba više ulagati u sportske objekte i infrastrukturu nego smatraju i kako Vlada i tijela lokalne i područne samouprave trebaju više sponzorirati sportska natjecanja. Naime, gotovo 40 % ispitanika u potpunosti se slaže kako bi država trebala povećati ulaganja u sponzoriranje sportskih natjecanja, a njih 44 % kako bi to isto trebala napraviti lokalna zajednica. Ako tome pridodamo i tvrdnju „Slažem se“, ukupno 67 %, odnosno 77 % ispitanika smatra da vlada, odnosno lokalne vlasti trebaju sponzorirati sportska natjecanja (Grafikon 4.). Prosječna vrijednost odgovora ispitanika o Vladinu sponzoriranju sportskih natjecanja u Republici Hrvatskoj iznosi 3,82, dok ona iznosi 4,0 u slučaju lokalnih vlasti. Ti podaci sugeriraju nam kako postoji mišljenje o nedovoljnom javnom financiranju sporta, te da je potrebno njegovo intenzivnije financiranje.

U skladu s navedenom tezom o potrebi javnog financiranja sportskih manifestacija jesu i odgovori na sljedeće pitanje u anketi. Naime, na pitanje je li javno financiranje *WRC Croatia Rallyja* opravdano, prosječna vrijednost odgovora jest 3,72, što implicira kako se ispitanici slažu s financiranjem ove reli-utrke (vidi više na Grafikonu 5.a). Konkretno, 65 % ispitanika slaže se kako je javno financiranje *WRC Croatia Rallyja 2022* opravdano. Međutim, isto tako vidljiv je blagi pad podrške, što se može objasniti ili manjom popularnošću prvenstva u reliju od, na primjer, nogometnih ili rukometnih prvenstava, a možda i troškom organizacije. Neminovno je kako su domaćinstva utrka Svjetskog prvenstva u reliju najveći sportski događaji posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj, međutim, oni ne bi mogli biti organizirani zbog visokog troška te su nužna sredstva javnog financiranja.

Grafikon 4.

- a) Vlada treba povećati ulaganja u sponzoriranje sportskih natjecanja b) Tijela lokalne i područne samouprave trebaju povećati ulaganja u sponzoriranje sportskih natjecanja na svom području

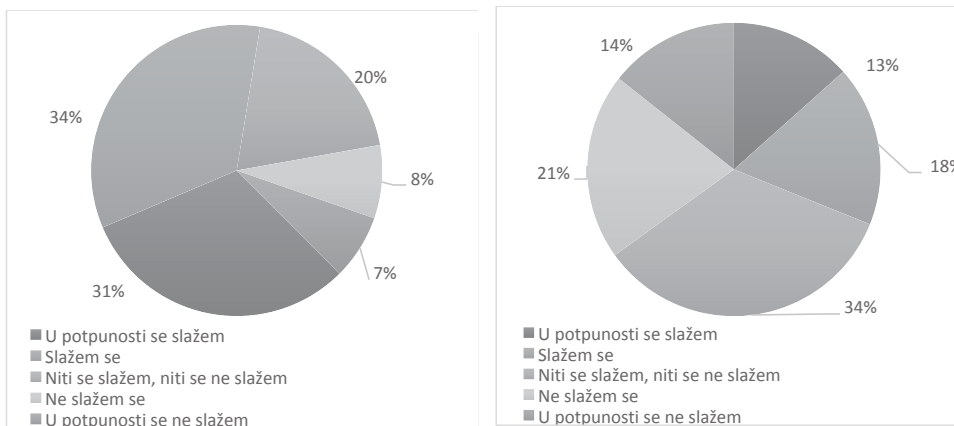

Izvor: izrada autora

S druge strane, kada se postavilo pitanje o isključivo javnom financiranju *WRC Croatia Rallyja*, srednja vrijednost iznosi 2,94, što je prvo pitanje na kojem je mišljenje ispitanika neutralno (s obzirom na to da je vrijednost između 2,5 i 3,4). Upravo je odgovor „Niti se slažem, niti se ne slažem“ bio najčešći s udjelom od 34 %, dok je i udio potpunog neslaganja značajno veći nego do sada i iznosi 14 % te je viši od udjela potpunog slaganja (Grafikon 5.b). Jasno je kako ispitanici nisu spremni na to da država preuzme sav rizik financiranja, a moguće je da to donekle ukazuje i na nepovjerenje u državne odluke koje sportske manifestacije financirati.

Grafikon 5.

- a) Javno financiranje WRC Croatia Rallyja jest opravdano b) Država bi u cijelosti trebala financirati WRC Croatia Rally s obzirom na dokazanu gospodarsku profitabilnost

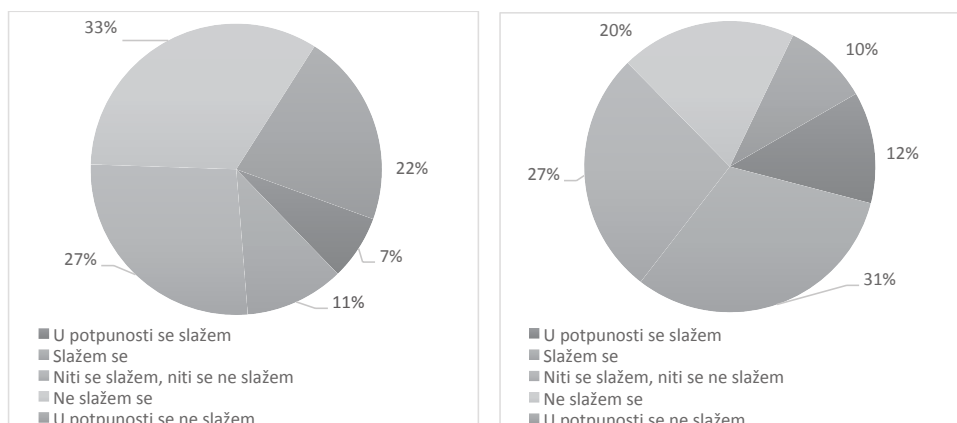
Izvor: izrada autora

Predrasude da su veliki budžeti namijenjeni organizaciji sportskih manifestacija plodno tlo ilegalnim radnjama česte su u javnosti. No, analizirajući podatke istraživanja, prosječna vrijednost odgovora iznosi 2,47, što prvi put u sklopu ovog istraživanja pokazuje neslaganje s nekom tezom (da je održavanje sportskih događaja često povezano s kriminalnim radnjama organizatora). Najveći postotak ispitanika (33 %) izjavio je da se ne slaže s tom tvrdnjom (Grafikon 6.a).

Kada se ispitanike pitalo o tome imaju li najveću (materijalnu) korist organizacije velikih sportskih manifestacija organizatori, u potpunosti se složilo 12 % ispitanika, a još gotovo trećina (31 %) ispitanika odgovorila je da se slaže s tom tezom, dok ih je 27 % neutralno (Grafikon 6.b). Analizirajući podatke, dobijemo da je srednja vrijednost 3,16, što upućuje na to da ispitanici imaju neutralno mišljenje s blagom tendencijom prema slaganju.

Grafikon 6.

- a) Održavanje sportskih događaja često je povezano s kriminalnim radnjama organizatora   b) Najveću (materijalnu) korist organizacije velikih sportskih manifestacija imaju organizatori

Izvor: izrada autora

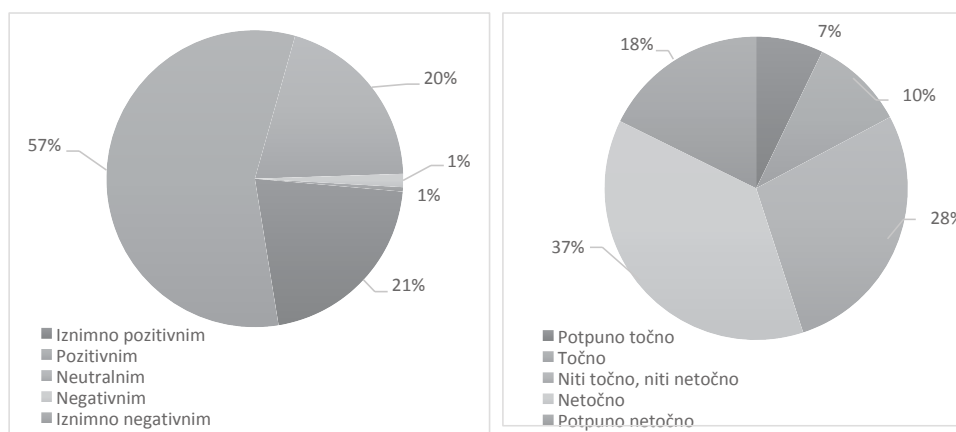
S obzirom na to da velik broj ljudi nije upoznat sa spomenutom studijom o socioekonomskom utjecaju *WRC Croatia Rallyja 2022*, u kojoj je dokazan pozitivan utjecaj utrke na gospodarstvo, u anketnom upitniku postavljeno je pitanje o utjecaju održavanja *WRC Croatia Rallyja* na lokalnu ekonomiju. Čak 57 % ispitanika izjavilo je kako smatra da je utjecaj utrke pozitivan na lokalnu ekonomiju (Grafikon 7.a). Zbog izrazito malo ispitanika s mišljenjem da je utjecaj utrke negativan i izrazito negativan (ukupno 2 %), srednja vrijednost odgovora na ovo pitanje iznosi visokih 3,95.

Konačno, u posljednjem pitanju htjelo se ispitati je li plaćanje ulaznice i/ili njihova prevelika cijena jedan od razloga za slabiju posjećenost sportskih natjecanja, te koliki je zapravo utjecaj kulture dobivanja besplatnih ulaznica. Najveći postotak ispitanika izjavio je kako je tvrdnja da na sportska natjecanja odlaze isključivo u slučaju besplatno dobivenih ulaznica ili ako nema naplate ulaza netočna, njih 37 %. Drugi najčešći odgovor bio je neutralan, odnosno 26 % ispitanika nije tvrdnju označio ni točnom ni netočnom (Grafikon

7.b). Ovo može implicirati kako je kultura dobivanja besplatnih ulaznica prisutna i veća je vjerojatnost da ćemo, ako imamo besplatne ulaznice, češće ići na sportske manifestacije. No, s druge strane, prvi odgovor ukazuje na značaj sporta za Hrvate, te će ulaznicu i kupiti ako im je konkretna manifestacija zanimljiva.

Grafikon 7.

- a) Kakvim smatrate utjecaj održavanja WRC Croatia Rallyja na lokalnu ekonomiju   b) Na sportska natjecanja odlazim isključivo u slučaju besplatno dobivenih ulaznica ili ako nema naplate ulaza

Izvor: izrada autora

Konačno, možemo zaključiti kako su rezultati ankete u skladu s tezom o Hrvatima kao sportskoj naciji kojoj su sportske manifestacije značajni događaji koje rado posjećuju, smatraju da ih država ili lokalne vlasti trebaju podupirati financijski jer su njihovi gospodarski efekti pozitivni te su spremni platiti ulaznicu za natjecanja koja ih zanimaju.

5. ZAKLJUČAK

Razvojem industrije sporta ekonomski značaj ove grane gospodarstva postaje sve veći zbog čega rastu potrebe za znanstvenim izučavanjem ekonomike sporta. Prema posljednjim podacima Satelitskog računa sporta (tablice *input-output*), industrija sporta čini 3,75 % bruto dodane vrijednosti gospodarstva Republike Hrvatske, a broj zaposlenih u industriji sporta iznosi preko 67 tisuća. Iako sportske manifestacije općenito u svijetu bilježe neprestani rast prihoda baziranih na sponzorstvima, medijskim pravima, ulaznicama i drugim izvorima prihoda, velika ulaganja stvaraju potrebu za miješanim izvorima financiranja. Upravo je to slučaj i u Hrvatskoj, gdje se zbog malog tržišta organizatori velikih sportskih manifestacija moraju oslanjati, uz privatne sponzore, na pomoć države.

WRC Croatia Rally, kao najveća sportska manifestacija od samostalnosti Republike Hrvatske, usprkos dokazanoj profitabilnosti za cijelo gospodarstvo, svoje financiranje i opsta-

nak također bazira na miješanom financiranju. Budžet od 3 milijuna eura donio je direktnu korist gospodarstvu od 12 milijuna eura koji proizlazi od 310 000 gledatelja, 170 000 noćenja i 105 milijuna eura generirane potrošnje. *WRC Croatia Rally* jest sportska manifestacija koja, uz najviši stupanj sportskog natjecanja, u Hrvatsku donosi milijune eura koji se generiraju u predsezoni, što je značajno za Hrvatsku, koja konstantno pati od visoke sezonabilnosti.

Prema provedenom anketnom istraživanju, Hrvati su vrlo dobro ili dobro upoznati s lokalnim ili državnim sportskim događanjima, njih čak 65 %. Nadalje, čak 85 % ispitanika smatra kako održavanje sportskih manifestacija ima pozitivan utjecaj na gospodarstvo i da država treba povećati ulaganja u sportske objekte i infrastrukturu, i to na državnoj, ali i lokalnoj razini. Što se, konkretno, tiče *WRC Croatia Rallyja*, 65 % ispitanika smatra da je javno financiranje Svjetskog prvenstva u reliju opravdano („U potpunosti se slažem“ ili „Slažem se“), međutim, ne u potpunosti, nego samo djelomično. Također, rezultati ankete u skladu su s tezom o Hrvatima kao sportskoj naciji kojoj su sportske manifestacije značajni događaji koje rado posjećuju neovisno o vrsti natjecanja ako imaju besplatne ulaznice, te su spremni i platiti ulaznicu za natjecanja koja ih zanimaju.

Rad ima nekoliko ograničenja od kojih je ključan problem izbora uzorka ispitanika (samog broja ispitanika, te njihove obrazovne i dobne strukture) zbog čega anketa nije reprezentativna te se ne mogu donositi pravovaljani sudovi o cjelokupnoj populaciji. To nije zato što je anketa bila internetska, jer prema podacima državnog zavoda za statistiku 86 % stanovništva Hrvatske ima pristup internetu, već zbog troška provođenja ankete na državnoj razini. Dodatno, istraživanje nije dovoljno fokusirano jer pitanja obuhvaćaju više povezanih tema. Rad bi se mogao značajno unaprijediti prikupljanjem većeg broja odgovora koji bi bili na razini nekoliko županija ili čak cijele Hrvatske te fokusiranjem na odabranu temu.

LITERATURA

1. Augustyn, A. (2023). *Los Angeles 1984 Olympic Games*. Enciklopedija Britannica. <https://www.britannica.com/event/Los-Angeles-1984-Olympic-Games> (pristupljeno 8. prosinca 2023.)
2. Bartoluci, M. i Škorić, S. (2009). *Menadžment u sportu*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
3. Beech, J. i Chadwick, S. (2010). *Sportski menadžment*. Zagreb: MATE.
4. Čular, M. i Grbić, S. (2017). *Učinci i posljedice organiziranja velikih sportskih natjecanja: Svjetsko rukometno prvenstvo 2009.*, rad za Rektorovu nagradu. Zagreb. <https://apps.unizg.hr/rektorova-nagrada/javno/stari-radovi/4302/preuzmi> (pristupljeno 8. prosinca 2023.)
5. Global (2022). *Od '90-ih bez napretka: Po investiranju u sport na samom smo dnu Europe*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti. <https://www.globalnovine.eu/sport/od-90-ih-bez-napretka-po-investiranju-u-sport-na-samom-smo-dnu-europe-5021596> (pristupljeno 8. prosinca 2023.)
6. Gough, C. (2023). Size of the sports market worldwide in 2022 and 2023, with a forecast for 2027. Statista. <https://www.statista.com/statistics/269799/worldwide-revenue-from-sports-merchandising-by-region/> (pristupljeno 8. prosinca 2023.)

7. Kesar, O., Ferjanić Hodak, D. i Roginić, E. (2022). *Socio-ekonomski utjecaji WRC Rally Croatia 2022 na prostor Središnje Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
8. Kleissner, A., Grohall, G., Kokolakakis, T. i Papić, A. (2020). *Satelitski račun sporta za Republiku Hrvatsku*. Hrvatska: Hrvatski olimpijski odbor.
9. Malus, S. (2023). *Sport u regiji može biti pokretač golemog ekonomskog rasta*. Poslovni.hr. <https://www.poslovni.hr/hrvatska/sport-u-regiji-moze-bit-pokretac-golemog-ekonomskog-rasta-4392118> (pristupljeno 8. prosinca 2023.).
10. Piquemal, C. (ur.) (2002). *Commission 1: The impact of major events on the development of large cities*. Barcelona: World Association of the Major Metropolises, Metropolis. <https://www.metropolis.org/sites/default/files/resources/The-impact-of-major-events-on-the-development.pdf> (pristupljeno 8. prosinca 2023.)